

נושא העבודה

אונס

תאריך: ינואר 2015

העבודה מוגשת בחסות העמותה של 'נוער שוחר משפט עברי'

הקדמה אישית:

בחרתי לעסוק בנושא העבודה הנ"ל 'אונס' עקב הזיקה שלו לשימור חיי קדושת הפרט וחומרת חילול הגוף והיחס הנתעב שנוצר מחוסר אכפתיות ורגישות אל הזולת שזועקים וקוראים לשינוי

למשפט הישראלי וכמובן למשפט העברי יש המון דעות ותקנות שבאו כדי לשמור על החוק והסדר וכדי למנוע את הכאב והצער הגדול שנגרם ממעשה כל כך מזעזע.

בחרתי לעסוק בנושא הזה כדי להביע מכך את התנגדותי לצעד מכוער שכזה ואת מחאתי עליו בכל צורה שהיא.

תוכן העניינים

4	מבוא	פרק א'
5	<u>אונס במשפט הישראלי</u>	פרק ב'
6	חוק העונשין- אונס	פרק ג'
7	אונס קטינה	פרק ד'
9	אונס בשכרות	פרק ה'
11	אונס במרמה	פרק ו'

		בס"ד
15	<u>אונס במשפט העברי</u>	פרק ז'
16	הדין לעניין אונס אישה	פרק ח'
19	בין אונס למפתה	פרק ט'
20	אונס במרמה	פרק י'
24	סיכום	פרק יא'

ביבליוגרפייה

מבוא:

עבירת האונס בכללותה מתייחסת להמון תתי נושאים שכולם כפופים יחד למטרה אחת והיא עשיית צדק. כל שכן במקרים כה אינטימיים כמו בעבירה זו.

סעיף 345 לחוק העונשין מפרט את תוכנה של עבירת האונס והענישה עלייה.

בעבודתי אתייחס לגבולות הדקים המפרידים בין המותר לאסור ואבדיל אותם.

אתייחס גם אל הסעיפים הנ"ל ואפשט אותם לגורמיהם.

אחלק אותם למקריי אונס קטינה, אונס בשכרות, ואונס במרמה.

אסקר כל סעיף אביא עליו כתב אישום המדבר על ענייניו ואתן את פסיקתו.

במשפט העברי אתייחס לכל האמור לעניין האונס.

כגון מהוא האונס ע"פ המשפט העברי?, מה ההבדל בין דין אונס לדין מפתה? ומה הכוונה לאונס שנעשה במרמה והאים ישנה השפעה קבילה על משך חייה של הנערה? אתייחס לדעות שנות מכתבי הראשונים והאחרונים במקרא ובתלמוד.

אונס במשפט הישראלי

בחוקי מדינת ישראל, אונס נחשב לעבירה או עבירת מין בכללותה להחדרת איבר מאיברי גופו של אדם או החדרת חפץ כלשהו על ידי אדם לגופה של האישה, ללא הסכמתה החופשית המעוגנת בחוק העונשין (חוק העונשין, סעיף 345)¹ לפי ההגדרה בחוק, פעולת האונס מופנית אך ורק כלפי נשים. מבלד זאת יש הגנה גם על הצד הגברי שכן תקיפה מינית של גבר אינה מוגדרת בחוק כאונס אלא כביצוע מעשה סדום² בתנ"ך נכתב על העיר סדום כעיר שהוחרבה על ידי האל מאחר שאנשיה היו "רעים וחטאים לה' מאד".

¹ (חוק העונשין, סעיף 345 א 77)
² (חוק העונשין, סעיף 347)

"ויקראו אל-לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר-באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם"³ (ברובם המכריע לא נזכרו מקריי אונס של גברים שכן הכל מופנה לנשים)

שאלת הגבול - כלומר באילו נסיבות קיום יחסי מין ייחשב כאונס ובאילו נסיבות לא ייחשב ככזה, הובאה פעמים רבות להחלטתו של בית המשפט, והתשובה לה השתנתה במהלך השנים, כדי לראות יותר מצבים של חוסר הסכמה כאונס. דרישה מקובלת להרשעה בעבירת אונס הייתה ההתנגדות הכוחנית של הקורבן. דרישה זו

התעלמה מחולשתה של האישה בסיטואציה זו. בתיקון 22 לחוק העונשין שונתה ההגדרה מ"נגד רצונה" ל"שלא בהסכמתה".⁴

מדובר בקווי הגבול המוסריים שבין האסור למותר שנשענים על המוסר הכללי המושתת בכל החברה כולה

וכך בדיונים משפטיים רבים המדוברים על אונס, הופך בית המשפט להיות שומר צלם האנוש (של הקורבן הניזוק) שעומד על שינוי המוסריות וההתנהגותיות ופועל לא רק למען הצדק המשפטי אלא למען המוסר כולו.

חוק העונשין- אונס

מדובר על סעיף 345 ל חוק העונשין, (תשל"ז-1977)

שקובע כי;

גבר הבועל אשה -

במצב שנעשה שלא בהסכמתה החופשית, נחשב למבצע

עבירת אונס

³ (בראשית, יט', ה)

⁴ ראה "יסוד אי הסכמה בעבירות אונס" יובל לבנת 1997

בהסכמת האשה- שהושגה ההסכמה במקרה הזה במרמה לגבי מיהות העושה או מהות המעשה.

או במקרה שהאשה היא קטינה- הכוונה היא שטרם מלאו לה ארבע עשרה שנים, במקרה כזה- אפילו אם היחסים נעשים בהסכמתה נחשב מעשה זה לאונס.

מקרה נוסף הוא בתוך ניצול מצבה של חוסר הכרתה שבו שרוייה האשה, או במצב אחר המונע ממנה לתת הסכמה חופשית בכך שאיננה מרגישה בהכרה מלאה במעשיה והיא איננה החלטית כשם שהיא נמצאת בדרך כלל.

ובנוסף החוק מחייב גבר שבעל אישה תוך ניצול היותה חולת נפש או לקויה בשכלה, אם בשל מחלתה או בשל הליקוי בשכלה לא היתה הסכמתה לבעילה הסכמה חופשית ידובר באונס.

גזר הדין לעניין כל הסעיפים הנ"ל הינו - מאסר שש עשרה שנים.

הענף של אונס מתרחב למקרים כללים בהם המעשה כשלעצמו נחשב כאונס והוא אינו תלוי כלל בהסכמתה של הנערה בשל גילה של הנערה הנחשבת לקטינה ונמצא כי הוא אינו עולה על פחות מגיל 16 שנחשב בישראל כ"גיל ההסכמה".

בישראל יחסי מין עם קטינה מתחת לגיל 16 מותרים כאשר הבועל מבוגר לכל היותר בשלוש שנים מהקטינה (בתווך שבין 14 ל 16) אך הם אסורים בתכלית האיסור על הגיל שאינו עולה מעל ל 14. במקרה כזה נחשב המעשה לאונס קטינה לכל דבר ועניין בין אם בהסכמה ובין אם לא.

אונס קטינה

בפס"ד פלוני נגד מדינת ישראל⁵ מביא מקרה בו המערער הורשע באינוס ביתו החורגת במשך שנים. הוא הורשע ברוב דעות באינוס קטינה בת משפחה שטרם מלאו לה 14⁶ ומעשה סדום בקטינה בת משפחה שלא בהסכמתה החופשית. המערער היה נשוי לאמן של המתלוננות, העבירות הנ"ל בוצעו כלפי שתי בנותיה של בת זוגו. פה אחד, הורשע המערער גם בעבירה של הפרת הוראה חוקית. נגזרו עליו 15 שנות מאסר בפועל, מאסרים על תנאי ופיצויים לאחת המתלוננות. בתגובה לכך בוצע ערעור של הבעל על ההרשעה ולחילופין על העונש. לטענת המערער, מדובר כאן בעדות כבושה, הנגועה בסתירות רבות, כאשר המסקנה המתבקשת היא כי מדובר בעדות בלתי מהימנה- הבנות השתהו במתן תשובות בצורה קיצונית, הן היססו מאד לפני שהשיבתן לשאלות. בתגובה לכך ביהמ"ש העליון דחה את הערעור.

"בעניין ניימן צוין כי אין לצפות בד"כ כי גרסת קורבנות תקיפה מינית תהא שלמה, עקבית, קוהרנטית וחסרת אי דיוקים. כשמדובר בעבירות מין המבוצעות בתוך התא המשפחתי, ובפרט כאשר הקורבנות הם קטינים, ההכרות העמוקה בין הפוגע לקורבן וגילו הצעיר של קורבן העבירה, מקשים עוד יותר על הגשת תלונה מידית ועל מסירת עדות ברורה, מפורטת, קוהרנטית ומסודרת מבחינה כרונולוגית. כפי שנפסק, תופעת כבישתן של עדויות הינה חזון נפרץ כאשר מדובר בעבירות אלימות ומין במשפחה – קל וחומר עבירות שבוצעו כלפי קטינים "

⁵ ע"פ 8080/11 פלוני נ' מדינת ישראל תפ"ח 1074/09 (2013)
⁶ (חוק העונשין סעיף 345(א)(3))

בנוסף לכך מביא ביה"מש הוכחות מובהקות למעשיו של המערער המעידות על אונס שביצע בבנות.

"לעדות המתלוננת נמצאו ראיות חיזוק משמעותיות, שבראשן **הקרע שנתגלה**

בקרומ הבתולין שלה. הרופא המשפטי קבע כי הקרע נגרם "מהחדרת גוף נוקשה כגון פין בזקפה ו/או אצבע/אצבעות". לא הובאה עדות מומחה סותרת, ולפיכך נותרה החוו"ד הנ"ל במלוא תוקפה ומשמעויותיה הראייתיות"

נמצא כי למתלוננת נמצאו סימנים על אובדן בתוליה,

המערער ניצל מינית את בתו החורגת במשך שנים לא מעטות, מאז היותה כבת 8 שנים ועד הגיעה לגיל 12.5, במטרה לספק את יצריו המיניים המעוותים ואת דחפיו החולניים והסוטים. הוא אינו קיבל אחריות על מעשיו האכזריים ואינו גילה כל אמפתיה למתלוננת, שתוצאות מעשיו הנפשעים ילוו אותה עוד שנים לא מעטות, שכן לאונס השלכות קשות על הבריאות הנפשית של הקורבנות. קורבנות אונס מדווחים על חרדות, סיוטים, דיכאון ותחושות של זיהום והשפלה, הנמשכים לאורך זמן.

(הפרעת דחק פוסט טראומטית)

בפסק הדין המערער הורשע, לאחר ניהול משפט הוכחות, ברוב דעות, בעבירות אלה:

אינוס קטינה בת משפחה שטרם מלאו לה 14

(ריבוי מקרים),⁷ בנסיבות סעיף 345(א)(1) ומעשה סדום בקטינה בת משפחה שלא

בהסכמתה החופשית,⁸ ל15 שנות מאסר לריצוי בפועל ובנוסף המערער חוייב

בתשלום פיצויים למתלוננת בסכום של 30,000 ש"ח.

⁷ חוק העונשין סעיף 345(א)(1), התשל"ז-1977

⁸ חוק העונשין סעיף 351(א)

עוד סעיף אליו מתייחס חוק העונשין בסעיף 345 הוא לעניין אקט שנעשה בחוסר הכרה או שכרות של התלוננת: "תוך ניצול מצב של חוסר הכרה בו שרויה האשה, או מצב אחר המונע ממנה לתת הסכמה חופשית";⁹

מדובר על מקרה שבו הגבר מנצל את היכולת ההבנתית או התגובתית של האישה עקב השכרות או חוסר ההכרה בו היא נמצאת להתמודד מול הרצון הגבר לקיים עימה יחסים בין אם בהסכמתה ובין אם לא. כל שכן זהו ניצול חוסר ההבחנה שלה כדי למנוע ממצב כזה להתממש ומקרה כזה נחשב לאונס.

אונס בשכרות

בפס"ד פלוני נגד מדינת ישראל¹⁰ מובא מקרה של שני גברים ושתי נשים שנפגשים בדירה בשעת ערב מאוחרת. חלקם שותים אלכוהול וברקע מוקרן סרט פורנוגרפי. בהמשך מוצאים עצמם הארבעה יחד בחדר השינה, ובשלב מסוים קמים שניים, גבר ואשה, יוצאים מהחדר יד ביד ונכנסים לחדר הסמוך.

מנקודה זו ואילך חל פיצול של ממש בגרסאות הצדדים. האישה טוענת כי נאנסה בחדר הסמוך פעמיים על ידי הגבר, ואילו הגבר טוען כי קיימו יחסי מין בהסכמה, עד שחל היפוך בהלך רוחה של המתלוננת, ומשם חדלו לקיים יחסי מין באופן מייד, האישה יצאה מן החדר והוא בעקבותיה.

השאלה הנשאלת היא האם בין כתליו של החדר הסמוך קיימו המערער והמתלוננת יחסי מין בהסכמה? או שמא המערער המשיך במעשיו למרות שהמתלוננת אמרה לו להתרחק ממנה.

⁹ חוק העונשין סעיף 345(א)(4)

¹⁰ ע"פ 3435/13 פלוני נ' מדינת ישראל תפ"ח 1196/08 (2013)

בית המשפט הציג כי קיימים בפניו מספר נימוקים אשר בהצטברם יחד יש בהם כדי לעורר ספק סביר בדבר אשמתו של המערער באונס המתלוננת וכי יש לבחון את גרסתה במשנה זהירות.

ביה"מש מתייחס לעניין הערכת שכרותה של המתלוננת. שכן, קביעתו הייתה כי:

"המתלוננת הייתה ברמת שכרות אשר מנעה ממנה ליתן הסכמה חופשית, אינה מתמודדת כלל עם אמירותיה של המתלוננת עצמה; היא מתבססת על דברים של המתלוננת בעדותה אשר נסבים על אירוע אחר; ועל ביקורת בלתי מוצדקת על עדי ההגנה בשל הבחנתם בין רמות שכרות שונות. "

ביה"מש מציג כי המתלוננת לא החלטית בדבריה שכן היא טענה כי הייתה ברמת שכרות מסוימת שהגבילה אותה מלעצור את המעשה לעומת זאת טענה כי היא דרשה ממנו והפצירה רבות שיעזוב אותה ירד ממנה מכאן שיש פסול בטענתה. **"המתלוננת בענייננו סובלת מהפרעת אישיות גבולית ומהפרעה דו-קוטבית. הפרעה מעין זו אינה שוללת כשלעצמה. החוויה הכֵּנה שהמתלוננת מתארת מהימנות ואמינות של נפגע במצב שכזה, נדרש ביהמ"ש לבחון האם ייתכן כי אכן משקפת את מצב הדברים שאירע בפועל."**¹¹

- לאחר דיון ביהמ"ש המחוזי בב"ש העדיף את גרסתה של המתלוננת על פני זו של המערער, אותם מצא בלתי מהימנים, והרשיע אתו בפה אחד בעבירה של אינוס. בתשובתו לכתב האישום טען המערער כי מטרת ההגעה לדירה באותו הערב, גם מצד המתלוננת, הייתה חילופי זוגות וכי הוא והמתלוננת קמו והלכו לחדר הסמוך, שם קיימו השניים יחסי מין בהסכמה ובשלב מסוים

¹¹ שם

אמרה לו המתלוננת כי יש לו חמש שניות לסיים את מעשיו, ולאחר שסיימו את יחסי המין וקמו, אמרה לו המתלוננת שיעוף ממנה.

בפס"ד הורשע המערער פה אחד בעבירה של אינוס לפי סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-¹² "הבועל אישה שלא בהסכמתה החופשית";¹² ברוב דעות גם בעבירה של אינוס לפי סעיף 345(א)(4) לחוק, אשר עניינו באינוס "תוך ניצול מצב של חוסר הכרה בו שרויה האישה, או מצב אחר המונע ממנה לתת הסכמה חופשית".¹³ בגין עבירות אלו נגזר על המערער עונש של שלוש וחצי שנות מאסר בפועל ושנתיים מאסר על תנאי. כן חויב המערער בתשלום פיצוי למתלוננת בסך 75,000 ₪. כיום נהוג לשמוע על עוד המון מקריי אונס מסוג אונס במרמה.

אונס במרמה

אדם שלא אומר אמת באשר למאפיינים שהינם קריטיים בעיניה של אישה סבירה ונוכח מצג שגוי זה אותה אישה מסכימה לקיים עימו יחסי מין, מסתכן בהרשעה בעבירת אינוס שהעונש עליה הוא עד 16 שנות מאסר בפועל. למרבה הצער, אנו שומעים חדשות לבקרים על מעשי אינוס במרמה המבוצעים ממניעים שונים. חשוב להבין כי מקרים אלו ועוד רבים נוספים מוכרים כאינוס במרמה, ונחשבים על פי חוק העונשין לעבירה שדינה מאסר בפועל ומתן פיצויים כספיים.

¹² סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977

¹³ סעיף 345(א)(4) לחוק העונשין

מהי עבירת אינוס במרמה?

"בית המשפט העליון בחן שאלה זו ויצר מבחן לפיו בכל פעם שאדם אינו אומר אמת באשר למאפיינים אשר הם קריטיים בעיניה של אישה סבירה, ונוכח מצג שגוי זה קיימה עימו אותה אישה יחסי מין, אזי יש להרשיעו באינוס. -אמצעי עזר ליישום מבחן זה הוא בחינת הסיכוי אם בעיני אדם מן היישוב אישה זו הייתה מסכימה לקיים יחסי מין עם אותו גבר בלא ה"מיהות" שבדה (פרטים שקריים בקשר לזהותו). " 14

הכוונה היא כי כל אישה סבירה בעת קיומה רוצה להיות מודעת למי שעומד מולה ובא איתה במעשה ואילולי היה ידוע לה שהוא מתחזה לא הייתה מסכימה לקיים איתו יחסים מראש.

בקביעתו זו בית המשפט העליון למעשה הרחיב את היריעה מתחת למקרים שעשויים להיחשב כאינוס במרמה, וזאת כדי להגן על האוטונומיה והחירות המינית של האישה. אינטרס זה יוגן רק אם יהיה ברור כי הסכמה לבעילה שהתבססה על עובדות שקריות בקשר לבן הזוג שוללת את תוקפה של אותה הסכמה ואיננה יכולה לשמש כמחסום בפני הרשעה בעבירת אינוס.¹⁵

בפס"ד סבאר קאשור נגד מדינת ישראל¹⁶ מתואר מקרה בו ערבי שהתחזה בפני בחורה לרווק יהודי וקיים עמה יחסי מין בהסכמה.

" אין חולק, כי הנאשם ביצע במתלוננת עבירת אינוס, שבה הודה. המדובר באחת מן העבירות החמורות ביותר בקודקס הפלילי. אכן, אין מדובר במעשה

¹⁴ ראה "עבירת אינוס במרמה" עו"ד אסף דוק

¹⁵ "עבירת האינוס" עו"ד אסף דוק

¹⁶ עפ 561/08 סבאר קאשור נ' מדינת ישראל תפ"ח 561-08 (2012)

אינוס "קלאסי" – כוחני, ובכתב האישום המתוקן הובהר כי המעשים אמנם

בוצעו בהסכמתה, אלא שזו הושגה במרמה, בהסתמכה על מצג-שווא.¹⁷

מתברר כי יחסי המין שקיימו קאשור והצעירה היהודייה היו בבניין במרכז ירושלים, בשעת צהריים, דקות אחדות אחרי שנפגשו לראשונה והסתיימו בגזר דין מעורר מחלוקת - מאסר בפועל של 18 חודשים.

קאשור הורשע באונס ובמעשה מגונה לאחר קיום יחסי מין בהסכמה עם הבחורה, לאחר שהציג את עצמו כרווק יהודי, לטענתה כשגילתה כי הוא אינו יהודי, היא הגישה תלונה במשטרה שבעקבותיה הוגש נגדו כתב אישום על אינוס בכפייה, ולבסוף במסגרת הסדר טיעון צומצם לאינוס משום שיחסי המין עם המתלוננת הושגו במרמה.

"אלמלא סברה כי הנאשם רווק יהודי המעוניין בקשר רומנטי משמעותי", קבע השבוע השופט צבי סגל, "לא הייתה משתפת עמו פעולה". השופט סגל הוסיף כי על בית המשפט להגן על האינטרס הציבורי מפני עבריינים מתוחכמים שבכוחם להוליך שולל קורבנות תמימים"

ד"ר אלקנה לייסט מהסנגוריה הציבורית מתח ביקורת על החלטת בית המשפט וטען כי היא מעניקה משמעות רחבה מדי למושג "אונס". מנגד, ד"ר דנה פוגץ' ממרכז נוגה

לנפגעי עבירה אמרה כי מדובר בפסק דין ראוי שיגן על קורבנות תמימים בעתיד¹⁸

המחלוקת המרכזית שעמדה בפני בית המשפט הייתה על פי איזה סעיף צריך היה להרשיע את קאשור.. שכן לאור המעשה ניתן לראות שאין זהו מעשה אונס חמור "קלאסי" אלא שהוא נעשה בהסכמת הצד השני ולא בא מכוחנות. בנוסף על כך ניתן לראות מתגובתיו שיפור במצבו:

¹⁷ שם

¹⁸ "עיטון הארץ" תומר זרחין(21.07.2010)

" שירות המבחן התרשם, כי הנאשם בעל יכולות, כוחות, רצון ושאילות לניהול אורח חיים תקין... בהמשך החל הנאשם לעבור תהליך של חשבון נפש ובדיקה עצמית. שירות המבחן התרשם, כי מעצרו של הנאשם, בבית המעצר זעזע את עולמו, באופן שהמחיש בעבורו את חומרת מעשיו, חידד הגבולות בין מותר לאסור... נאמר כי הנאשם מגלה מוטיבציה כנה לטיפול ומשקיע את רוב מאמציו בלמידה עצמית, צמיחה והתקדמות, עת ההליך המשפטי מהווה עבורו גורם מדרבן..."¹⁹

בתחילה, קבע ביה"מש כי אי אפשר לשכוח שעבירת האינוס הנ"ל בוצעה "בזכות" מצג שווא שלילי. וכי עם כל הרצון הטוב ללכת לקראת הנאשם ולהקל בעונשו ככול שינתן, היה סבור ביה"מש כי יש לפסוק לנאשם לרצות עבודות שירות למשך 6 חודשים.

לבסוף הבין ביה"מש כי יש השלכה רחבה יותר על פסק הדין הנ"ל וכי במתן העונש המועט הזה הוא מציג את חומרת עבירה זו כחלשה ולא משמעותית מבחינת האופי השלילי שבה. מה שפותח דלתות של המון אנשים לזלזל בחומרת העבירה ולעשות כרצונם בכל הנוגע לעניין זה: **"שומה על בית המשפט להגן על האינטרס הציבורי מפני עבריינים מתוחכמים בעלי לשון חלקלקה ומתק שפתיים, שבכוחם להוליך שולל קורבנות תמימים, במחיר הכבד מנשוא - קדושת גופם ונפשם..."**²⁰

העונש שנפסק לבסוף היה *48 חודשי מאסר, אשר מתוכם 18 חודשי מאסר בפועל,

*30 חודשי מאסר על-תנאי, שלא יבצע תוך 3 שנים

¹⁹ עפ 561/08 סבאר קאשור נ' מדינת ישראל תפ"ח 561-08 (2012)
²⁰ שם

*פיצוי למתלוננת, בסך של 10,000 ₪,²¹

עברת האינוס במשפט העברי:

עברת האינוס היא מן העברות הבזויות והחמורות במשפט העברי . תורת ישראל מאריכה בתיאור עונשו של "האונס והמפתה" . וכבר במקרא, שבדרך כלל חוסך במילותיו, יש ביטוי לחומרת העברה ולסלידה הגדולה הימנה בהשוואת האונס לרוצח נפש.

אונס אישה:

אישה או נערה שנבעלה כנגד רצונה, בניגוד למפותה שנבעלה לרצונה.

האונס אישה משלם קנס, בושת, פגמה וצערה. מלבד זה חייבה אותו התורה שתהיה לו לאשה בעל כורחו, ואפילו היא חגרת או סומא מחויב לישא אותה.

אנוסה – אישה הנבעלת באונס נגד רצונה, בניגוד למפותה. דין אנוסה מפורש:

"ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה,

לא יוכל שלחה כל ימיו"²² אף שאינה בכלל איסורי עריות, שהרי היא אינה מאורסת,

החויב הוא בגלל האונס והכפייה: "ותפשה ושכב עמה".²³

אונס - שתפשה בחוזקה כנגד רצונה, יכול להיעשות באופן שהעדים יודעים בבירור

שכך היה²⁴ או באופן שעמדו מרחוק וראו המעשה, ואפילו אם הם אינם יודעים אם

באונס או ברצון. נחשב לחזקה -

²¹ שם

²² (דברים כ"ב, כ"ט).

²³ (דברים כ"ב)

"דכל הנבעלת בשדה הרי היא בחזקת אנוסה עד שיעידו עדים שהיה ברצונה, וכל הנבעלת בעיר הרי היא בחזקת מפותה עד שיעידו עדים שהיא אנוסה, כגון ששלף חרב ואמר לה: אם תזעקי אהרוג אותך"²⁵

ישנן שתי דעות נחלקות לעניין גיל הנערה ומעמדה- האם היא בתולה או לא:

"נערה בתולה" נחשבת מגיל שלוש שנים ועד גיל שתים עשרה שנה וששה חדשים שהיא בוגרת²⁶

או מגיל שתים עשרה ועד שתים עשרה ושישה חדשים – אז היא בוגרת²⁷

הדין לעניין אונס אישה

*המשפט העברי מתאר מקרה שבו אדם גרם נזק לחברו- הפיצוי יהיה "עין

תחת עין" הכוונה היא לבדיקה שמודדים מה הוא שווי הכספי של הנזק (לפי שוק העבדים).

ע"פ הרמב"ם:

"החובל בחברו חייב לשלם לו חמישה דברים: נזק -צער -ריפוי -שבת -בושת."²⁸

התורה חסה על כבודן של בנות ישראל, וציוותה לקנוס ולייטר את האיש, ולשלם

לאבי הנערה קנס חמישים שקל בשקל הקודש מנה צורי²⁹

הקנס שוה לכל נערה, בין שהייתה בת גדול שבישראל או בת קטן שבישראל³⁰

מלבד זה ישלם לאביה:

²⁴ דעת הראב"ד ס"א

²⁵ רמב"ם-הלכות נערה בתולה פ"ב עמ' ב'

²⁶ (רמב"ם, שפתי כחכמים כתובות עמ' מ'.),

²⁷ (ראב"ד כר"מ, שם).

²⁸ (ויקרא כ"ד י"ט-כ).

²⁹ (כתובות מ"ט).

³⁰ (ערבין י').

(1) בושת- הכוונה לנזק הנפשי שנגרם לנערה.

(2) נזק- הכוונה לפגימה הפיזית שהאנס גרם לנערה(קרע את כרום הבתולים שלה).

(3) צער- הכאב הפיזי שחוותה הנערה והפיצוי המשתנה מאדם לאדם.

*תשלומים אלו הם לפי המבייש והמתבייש, לפי חשיבות המשפחה. אינה דומה

המתביישת מאדם חשוב למתביישת מאדם בזוי³¹

ומלבד זה חייבה אותו התורה להטיב לה שתהיה לו לאשה בעל כורחו שלא מדעתו, ואפילו היא חגרת או סומא, חייב לשאת אותה לאשה. היא קשורה בו כל ימי חייו, ואפילו יקוץ בה, לא יוכל לשלחה ולתת לה ספר כריתות. אם עבר וגרשה שלא מדעתה, כופין אותו להחזירה.

אם האנוסה אסורה עליו, אפילו באיסורי לאוין או עשה, אסור לו לישא אותה, שנאמר: "ולו תהיה לאישה", אישה הראויה לקיימה. קנס חייב לשלם אפילו אינה ראויה להינשא לו.³² ואם אינה רוצה להינשא לו – אינו נושאה לאשה.

בספר החינוך מובא:

"משורשי המצווה, כדי לייסר הנבלים על המעשה הרע הזה, ולא יהיו בנות ישראל כהפקר. שאם יחשב המאנס ... שתהיה קשורה עמו ומוטלת עליו כל ימיו... ו...לא תהיה לו רשות לגרשה לעולם... יכבוש יצרו וימנע מעשיית הנבלה. גם בכך יש קצת תנחומים לענייה המבווישת שתישאר עמו לעולם, כי לא יאבה איש אחר לשאת אותה מפני המעשה הרע שאירע לה"³³

וכך נאמר בספר דברים:

³¹ (כתובות מ').

³² (כתובות ל"ט)

³³ ספר החינוך דברים כי תצא

"ואם בשדה ימצא האיש את הנער המארשה והחזיק בה האיש ושכב עמה,

ומת האיש אשר שכב עמה לבדו. ולנער לא תעשה דבר

אין לנער חטא מות, כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה. כי

בשדה מצאה, צעקה הנער המארשה ואין מושיע לה" ³⁴

"כי ימצא איש נער בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה, ונמצאו ונתן האיש

השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף, ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה

כל ימיו"

ישנה הבחנה בין עיר ושדה:

כאשר המעשה נעשה בהסכמה ולא מתוך כפייה- פיתוי-עיר

וכאשר המעשה נעשה בכפייה ולא מרצון-אונס- שדה

עיר ושדה הם מושגים משפטיים ולא גיאוגרפיים ³⁵

בעיר מדובר בנסיבות המראות שהסכימה. בשדה מדובר בנסיבות שמראות שיש

להניח שלא הסכימה

העיקר הוא לא הגיאוגרפיה אלא רצון והסכמת האנשים, בעיקר האישה.

"כי בשדה מצאה... צעקה הנערה ואין מושיע לה "

לא ניתן להאשימה בעבירה פלילית. היא נאנסה. ואילו היה מי שמציל אותה, מצפים

ממנו שיצילה, כלומר ימנע

אם האונס לא נשמע לו, עליו להרוג אותו

³⁴ (דברים כב, כג-כט):

³⁵ הרמב"ם (הל' נערה בתולה פרק א)

במשפטים לא הורגים אדם לפני שהוא מבצע עבירה פלילית. ישנה מניעת עבירה במחיר מותו של עבריין לפני הביצוע

*אדם רוצה לעבוד עבודה זרה, זה החמור ביותר בכל תורת ישראל, והעונש הוא סקילה. אסור להרוג אותו לפני שהוא עושה זאת, זה שלטון החוק. אדם עובר עבירה, תופסים אותו ומעידים עליו בביהמ"ש. ↓

התורה מאפשרת במצב של נערה בשדה להרוג אדם. יש רק עבירה אחת בתורה שחייבים להרוג את העבריין לפני ביצוע העבירה, והכוונה ל: "דין רודף".

השוואת מעשה האונס לרצח, שהוא מן העברות החמורות ביותר לכולי עלמא, אינה תופעה שכיחה בתורת העונשין המקראית, ויש בה כדי ללמד על חריגות העבירה גם במסכת העבירות החמורות שבתורה.

'בין אונס למפתה'

החלק בכתוב שבין ששם נאמר "ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו". והטעם,

"כי דרך ארץ להיות בחורי חמד מפתים בתולות, בנות הגדולים היפות, ואיננו הגון

שיהא חוטא נשכר, ולכן פירש שלא ישאנה על כרחם וישלם להם... וכן דרך בני

הגדולים לאנוס בנות הפחותים במעלה אשר אין להם כוח כנגדם, ולכן אמר באונס

"ולו תהיה לאשה" - על כורחו. ועל דעת רבותינו³⁶

³⁶ (כתובות לט ע"ב)"

עיקר דבריו של הרמב"ן בעניין האונס המתייחס לפסוק הנ"ל באים לבטא את ההתנגדות שלו למקרי אונס שנעשים מתוך חמדנות וחוסר אכפתיות מוסרית של גברים שפוגעים בנשים. הוא מפרט כאן מה נכון להלכה בשני מקרים:

מקרה א': בחורים בני חמד-נאים שיש בהם כוח הפיתוי להשיג כל בחורה שתעלה לרוחם, מחליטים לבוא כוונת תחילה ולפתות נערות בנות גדולים (עשירות, מיוחסות), יפות כדי "להיענש" מלכתחילה ולשאת את אותה הנערה לאשה.

מקרה ב': בחורים שהם עצמם בני הגדולים שעליהם מושתתת החברה כולה שיש להם כוח והם עושים ככל שיעלה על רוחם ובוחרים לאנוס מבלי חשש כלל לעתידם כיוון שלאותן נשים אין מספיק כוח כדיי למחות נגדם.

בהתייחסותו של הרמב"ן הוא מפרש את שני ההיבטים לפסוק.

-במקרה הראשון ניתנת זכות תחילה לאשה להחליט האם להינשא ולא בעל כורחה ולקבל את תשלומי המזיק שצריכה לקבל.

-במקרה השני נשללת זכות זו ומוטלת החובה על אותו הגבר לשאת את אותה אישה אשר אנס ופגע בזכויותיה לאשה בעל כורחו שלו.

והמשפט הישר שיהיו הנישואין בידה ולא בידו שהוא ישאנה או לא ישאנה בעל כורחו שלא יהיו בנות ישראל הפקר לבעלי הזרוע.

- אם כן, כבר מפשט הפסוקים שהבאנו לעיל, עולה שהתורה מבחינה בין "אונס", שהושווה מעשהו לרוצח נפש, לבין "מפתה", שעשה מעשהו בהסכמה.

אונס במרמה:

לזיקה שבין האינוס לבין מעשה מרמה יש כבר הד במעשה האונס הראשון המתואר. במקרא, מעשה דינה:

"ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב, לראות בבנות הארץ. וירא אתה שכם בן חמור

" החוי נשיא הארץ, **ויקח אתה וישכב אתה ויענה**. ותדבק נפשו בדינה בת יעקב,

ויהב את הנער, **וידבר על לב הנער**"³⁷

ניתן להבין מן הפסוק כי כוונתו של שכם בן חמור הייתה לפתות את דינה ובכך לשכב

עמה. טיבו של ה"דיבור" הנזכר בסוף המעשה מתאר מילים חלקלקות וערמה

שנאמרים לא רק לאחר מעשה אלא גם לפניו, כולל דברי מרמה ביחס לכוונות האנס

ומיהותו. כיוצא בזה **פירש הרמב"ן**:

"כי הנערה לא הייתה מתרצה אליו, וצועקת ובוכה תמיד. וזה טעם "וידבר על לב

הנערה"³⁸

חכמי המדרש נוטים לומר שדברי הפיתוי מתמקדים ברווח הכלכלי שהיה עשוי לצמוח

לדינה מן "השידוך" עם שכם: **"וידבר על לב הנערה"** וכי יש אדם מדבר על לב? **אלא**

דברים שמנחמים את הלב.

בספרות ההלכה קיימת התייחסות קצרה לסוגיה זו. כך, למשל, פוסק **הרמב"ם**³⁹ שגם

אישה ש"שוגגת" דינה כאנוסה, ו"שגגה" זו יכולה להתבטא במיהות השותף. לכן,

אישה שקיימה יחסים עם פלוני בהסכמה, אך מתוך טעות, בחושבה שהוא בעלה,

מוגדרת כ"אנוסה" ולא כמי שקיימה אותם מרצון, ולפיכך לא תיאסר על בעלה.

³⁷ (בראשית לד, א-ג).

³⁸ רמב"ן (בראשית ל"ד י"ב)

³⁹ (הלכות אישות כד, יט-כ),

גילו חכמים בספרות השו"ת. תיאור מחריד של מעשה אינוס במרמה מופיע בשאלה שנשלחה לרבי יעקב עטלינגר,⁴⁰

פנו חכמי אותה עיר אל הרב בשאלה:

הם הציגו בפניו מקרה של זוג יהודי וירא שמיים, הבעל היה יוצא לעסוק במסחר כדרכו מדיי שנה והיה משאיר את אשתו עם ילדיו עד שהיה חוזר. ובפעם אחת יצא כשיצא הבעל הגיע אדם ממדינת פולין וביקש מאשתו מקום ללון והאישה בתמימותה רצתה לעשות איתו חסד והכניסה אותו לביתה. אותו אדם היה מסגף את עצמו מדיי לילה עד חצות והיה מתאבל על חורבן המקדש. ומדיי יום הקפיד לטבול במים קפואים בימי החורף.

בערב שבת אחד כלאחר הסעודה נשאר שניהם לשוחח על מוצאו שלו ומה בא לחפש בעיר הזו וענה לה: שלוחא דרחמנא אנא [=שליח הקב"ה אני], ושמי אליהו הנביא, ואת אחי אנכי מבקש, לקבץ אותם מארבע כנפות הארץ, ואיני מתגלה אלא לצנועים והאשה האמינה לו. לאחר מכן הלכו לישון שניהם.

במהלך הלילה התגנב אותו איש לחדרה ואמר לה שנשלח לכאן כדי למצוא אישה לשכב איתה ולהקים ממנה זרע שממנו יצא משיח והיא אותה האישה הצדקת שה' חיפש וההוכחה לכך שכאשר יעזוב אותו איש תתמלא התיבה ששכנה בחדר בזהב וכל טוב. כך דיבר אליה הנואף, עד שפתה ושכב איתה פעמיים, בליל שבת ומוצאי שבת.

וביום הראשון טרם עלות השחר, ברח הנואף משם ולא נודע מקומו. ואותה אישה

חשה לכתוב לבעלה שישוב מהר לביתו כיוון ש הצליח ה' את ביתו במטמון גדול ואפילו לא פקפקה במעשה שעשתה. כששמע בעלה שב לביתו ופתחו שניהם את

⁴⁰ ספרות השו"ת בנין ציון

התיבה וגילו שהיא ריקה. כשהבינה כי אותו אדם רימה אותה צעקה ובכתה במר
 נפשה, וסיפרה לבעלה את כל התועבה שעשה אותו הרשע הזה ופנתה אל ליבו שלא
 יגרשה "הלא לא במרד ובמעל עשיתי זאת, במרומים, כוונתי הייתה לשם שמים"
 אמנם הבעל לא היה שקט מזה ובא אל חכמי אותה עיר לספר כל הדברים, ושאל מה
 לעשות עם אשתו. אותם חכמים שלחו שאלה זו אל הרב להשיב להם כדעתו
 -נוסף על הפגיעה המינית, מעשה הרמייה של ההלך שהתחזה לאליהו הנביא עשוי
 היה להמיט אסון וקלון על האישה, מפני שלפי ההלכה, אישה שזינתה תחת בעלה
 מרצון "אסורה לבעל ולבועל". לעומת זאת, אם יוכח שהמעשה היה באונס, לא יידרש
 בעלה לגרשה.

בפתח תשובתו, מעיד הרב עטלינגר שקשה היה למצוא פתח היתר לאישה, מפני
 שיחסי המין נעשו בהסכמה:

ההיתר של הרב עטלינגר:

למסקנת הרב עטלינגר נפסק שתוכל לשוב לבעלה. מפני שבגלל נסיבותיו המיוחדות
 של המקרה, לא ניתן היה לומר שהנאנסת בדתה את הסיפור מלבה משום ש"נתנה
 עיניה באחר". יתר על כן. המשיב אומר עוד: ממה שהבעל היה צועק ובוכה על
המעשה ועל בושה שלו[עולה ש]הוא מאמין לדבריה.

והרי מבואר בשולחן ערוך⁴¹ דאם היה [=הבעל] מאמינה ודעתו סומכת על דבריה, הרי
זה חייב להוציאה.

"לנוכח מצוקת האישה, ניתן היה לראות כי אותו אדם הציג מולה מצג שווא של עובר
 האורח ביחס למיהותו, והשתא, (כאן) בנדון השאלה, שאמר לה הנואף שהוא אליהו

⁴¹ שולחן ערוך [=אבן העזר סימן קטן]

הנביא, ושלזאת נשלח מן השמים לשכב עמה, והאמינה בו האיוולת כל כך, עד שקראה לבעלה לקבל העשירות כאלו כבר הוא בידה, אם כן, לפי איוולתה, הייתה מצווה מן השמים על הבעילה עצמה, ואין לך אונס גדול מזה, ולא התכוונה למעול בבעלה, כי אם כמו שאמרה שהייתה כוונתה לשם שמים. לזה יש לדון, שגם על פי מהרי"ק והאחרונים נקראה אונס גמור, ומותרת לבעלה.⁴² "

סיכום:

להלן מה שראינו בעבודה ישנם כמה וכמה הבדלים בין המשפט הישראלי לעברי.

א. ע"פ המשפט הישראלי אונס נחשב להחדרה של איבר גופו של הגבר אל גוף האישה ללא הסכמתה ואילו במשפט העברי האונס נעשה כאשר הגבר מבצע בנערה בעילה- קריעת כרום הבתולין שלה והפיכתה ל "משומשת" (מכאן החיוב בסעיף ב)

⁴² ספרות השו"ת בנין ציון

ב. ע"פ המשפט הישראלי, גבר שאנס אישה מכל סוג אונס שהוא דינו מאסר של 16 שנים. לעומת זאת במשפט העברי כאשר גבר אונס אישה הוא מחוייב בפיצוי של חמישים שקלים משקל הקודש והוא מחוייב לשאת לאישה את הנערה שבעל-אנס כיוון שאז כאשר הנערה מאבדת את בתוליה אף אדם לא היה רוצה אישה כזו לאישה ולכן מחייבת אותו התורה לשאת אותה (בהסכמת האישה כמובן) לאישה מבלי שיוכל להתנגד לכך.

ג. במשפט הישראלי יחסי מין שנעשים מתחת לגיל 16 (או 14 בתווך של מתחת ל 3 שנים בין הצדדים) בין אם בהסכמה או לא-נחשבים לאונס קטינה ולעומת זאת במשפט העברי כבר בגיל שלוש נעשית הנערה ל'בתולה' ע"פ התורה ומגיל שתיים עשרה נעשית הנערה לבוגרת וניתן לקיים איתה יחסים-לשאת אותה לאישה

ד. במשפט הישראלי אין כל שוני בין אונס של אישה רווקה לנשואה והדין הוא אותו הדין. לעומת זאת המשפט העברי אונס של אישה נשואה הוא בגדר של "אשת איש" (נערה מאורסה) במקרה כזה מתחייב הבועל את הנערה בחייו ואת הנערה משאירים בחיים.

ביבליוגרפיה:

משפט עברי:

תנ"ך

בראשית ל"ד א'-ג'
דברים כ"ב-כ"ט

תלמוד

כתובות מ"ט
ערובין י'

כתובות מ'
כתובות פ"ב
כתובות ל"ט

ספרות הפסיקה

רמב"ם נערה פ"ב ב'
רמב"ם חכמים כתובות מ'
רמב"ם הל' נערה בתולה פ' א

ספרות השו"ת

ספרות השו"ת בנין ציון

משפט ישראלי:

מאמרים

"יסוד אי הסכמה בעבירות אונס" יובל לבנת (1997)
"עיטון הארץ" תומר זרחין (21.07.2010)
"אונס במרמה" אסף דוק (2011)

חקיקה

חוק העונשין תשל"ז-1997 סעיף 345
חוק העונשין, סעיף 345 א (77)
חוק העונשין, סעיף 347
חוק העונשין סעיף 345 א(3)
חוק העונשין סעיף 345 א(1)
חוק העונשין סעיף 351 א
חוק העונשין סעיף 345 א(4)

פסיקה

ע"פ 561/08 סבאר קאשור נ' מדינת ישראל תפ"ח 561-08 (2012)
ע"פ 8080/11 פלוני נ' מדינת ישראל תפ"ח 1074/09 (2013)
ע"פ 3435/13 פלוני נ' מדינת ישראל תפ"ח 1196/08 (2013)